

уточнень в інші нормативні акти, що регулюють експертну діяльність в Україні. Тому пропонуємо якомога швидше внести зміни та доповнення насамперед в ЗУ «Про судову експертизу» з конкретизацією порядку проведення експертиз, призначених різними сторонами кримінального провадження, з описом видів експертиз, роз'ясненням особливих термінів і т.п. А доопрацювання зазначених в даній статті пропозицій покращить організацію роботи не тільки експертів, а й інших сторін та учасників кримінального провадження.

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз, затверджена наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.1998 р. (у редакції наказу Міністерства юстиції України № 1950/5 від 26.12.2012 р.), зареєстрована в Міністерстві юстиції України 02.01.2013 р. за № 1/22533.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одиссей, 2012. – 360 с.

3. Лозовий А.І. Проблеми нормативно-правового регулювання судово-експертної діяльності у кримінальному процесі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.hniise.gov.ua/site/articles/read/35.html>.

4. Пиріг І.В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ : монографія / Пиріг І.В. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 312 с.

5. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-ХІІ // ВВР України. – 1994. – № 28, зі змінами, внесеними згідно із Законами № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012, ВВР, 2013, № 21, ст. 208, № 4711-VI (4711-17) від 17.05.2012, ВВР, 2013, № 14, ст. 89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

6. Сімакова-Єфремян Е.Б. Розв'язання проблем правового регулювання судової експертизи – нагальна необхідність сьогодення // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць / ред. кол.: М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. – Х., 2007. – Вип. 7. – С. 117–123.

Д'яковський Геннадій Леонідович
здобувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СВІДКІВ
І ПОТЕРПІЛИХ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО
ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ,
ВЧИНЕНОГО ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ**

Аналіз слідчої практики свідчить, що при розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини, вчиненого організованою групою, обов'язково виникає необхідність пред'явлення підозрюваних (лідерів кримінальних груп, їхніх активних членів) свідкам і потерпілим для впізнання та проведення між ними «очних ставок». Узагальнення матеріалів кримінальних справ (1087) і кримінальних проваджень (286), узагальнення оперативних ма-

теріалів (159), анкетування і опитування співробітників слідчих та оперативних МВС України (1245) дозволяє дійти висновків, що свідки і потерпілі нерідко залишаються на одинці зі злочинцями (членами ОЗГ). Після порушення проваджень на них тиснуть, їх шантажують, погрожують, а інколи – вдаються до фізичної розправи, навіть убивств. Це негативно впливає на обізнаних осіб, спонукає до відмови від показань (у тому числі даних раніше), які давалися на початковому етапі розслідування. До найбільш поширених засобів впливу під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема, впізнання, «очних ставок», слідчого експерименту можна віднести такі: залякування або підкуп, шантажування чи компрометація, погроза фізичною розправою та ін. У деяких випадках засоби негативного впливу використовуються комплексно. Зважаючи на це, у тих випадках, коли підозрювані намагаються зірвати проведення слідчої (розшукової) дії, чинять активну протидію досудовому розслідуванню, слідчі повинні, враховуючи процесуальний порядок проведення конкретної процесуальної дії, максимально обмежити можливості психологічного впливу на сумлінного її учасника.

З цією метою слідчим доцільно застосовувати такі тактичні прийоми при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій:

– спостереження за поведінкою підозрюваних (членів ОЗГ). Внаслідок такого спостереження слідчий може помітити за виразом обличчя, жестами та іншими ознаками, що злочинці та їх адвокати намагаються ускладнити процес впізнання або слідчого експерименту. Такі дії з боку злочинців повинні негайно присікатися, оскільки будь-яке зволікання з боку слідчого тягне за собою непередбачувані наслідки. Такою поведінкою злочинці можуть викрити себе, що мають враховувати слідчі поліції і тактично правильно використовувати у подальшому їх допиті;

– максимальне скорочення часу проведення слідчої (розшукової) дії. Так, під час впізнання лідера групи усі підготовчі дії необхідно проводити таким чином, щоб виключити імовірність випадкової зустрічі свідків зі злочинцями та їхніми адвокатами, а також з понятими та статистами до початку слідчої (розшукової) дії. Впізнання необхідно проводити у прискореному темпі, щоб запобігти психологічному впливу з боку злочинців на суб'єкта впізнання. Після виконання усіх підготовчих дій у приміщенні, де проводиться впізнання, запрошують свідка (потерпілого), який стисло пояснює, за якими ознаками і у зв'язку з якою подією впізнає особу, після чого його виводять з цього приміщення. Протокол пред'явлення для впізнання складається, коли суб'єкт впізнання і підозрювані та їх адвокати знаходяться окремо. Якщо дозволяють умови, то впізнання може проводитися поза візуальним спостереженням, що гарантує безпеку його учасників;

– спостереження за поведінкою потерпілих і свідків. Трапляються випадки, коли емоційна реакція суб'єкта впізнання свідчить про те, що він упізнав злочинця, але заперечує це. Причини такої поведінки можуть бути різними, наприклад, побоювання помсти з боку злочинців, які залишилися на волі, або зацікавлених у справі осіб. Тому спостереження слідчого та наступний допит повинні дозволити встановити причини та способи психологічного впливу на суб'єкта впізнання. У тих випадках, коли суб'єкт впізнання каже, що не упізн

нав злочинця, а спостереження за його поведінкою вказує на протилежне, необхідно заспокоїти свідка, дати йому можливість відчувати підтримку та захист з боку слідчого та запропонувати ще раз спробувати упізнати злочинця. Але дії слідчого поліції у таких випадках не повинні мати навісного характеру;

– проведення слідчого експерименту або впізнання із кожним підозрюваним окремо. Якщо для впізнання необхідно пред'явити декілька осіб (що проходять за однією справою) одному суб'єкту впізнання, то кожного з них необхідно пред'являти окремо, серед їм подібних статистів. При цьому статисти, які пред'являлися разом з першим об'єктом, не повинні брати участь у наступних впізнаннях;

– застосування науково-технічних засобів створює сприятливі умови для одержання доказової інформації, дозволяє фіксувати не тільки факт проведення процесуальної дії, але й «психологічний клімат», у якому воно відбувалося, психологічно впливає на підозрюваних (членів ОЗГ і їхніх лідерів). Відеозапис ускладнює можливість злочинців негативно впливати на свідків і потерпілих.

Застосування певних тактичних прийомів і комбінацій дозволить слідчому більш якісно й ефективно провести окремі слідчі (розшукові) дії, забезпечуючи безпеку потерпілих та свідків. При неможливості дотримання усіх кримінально-процесуальних й організаційно-тактичних умов проведення слідчого експерименту, впізнання, «очної ставки», забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії, складнощах запобігання впливу на свідків, працівники слідчих підрозділів поліції повинні відмовитися від неї та провести інші процесуальні дії [1; 2]. Підсумовуючи слід зазначити, що ефективність проведення слідчих (розшукових) дій за участю членів злочинних угруповань та їхніх лідерів прямо пропорційна якості професійної підготовки і практичного досвіду працівників правоохоронних органів.

1. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення розслідування діяльності злочинних угруповань : монографія / Чаплинський К. О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. – 304 с.

2. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія / Чаплинський К. О. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011. – 496 с.

Іванчишин Ігор Іванович
здобувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

Розслідування злочинів, учинених злочинними угрупованнями, супроводжується формуванням несприятливих оперативно-розшукових і слідчих ситуацій, зокрема, наявність незначного обсягу інформації, відсутність слідів та очевидців злочину, активна протидія розслідуванню та ін. Вказане вимагає постійного удосконалення організаційно-підготовчих і тактичних заходів по проведенню окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема, обшуків. Вчасне й